

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Φλώρινας

Θέμα Πτυχιακής εργασίας:

**«Ο ρήτορας ως μέντορας στον
συμβουλευτικό λόγο του Αριστοτέλη»**

**“Rhetorician as a mentor in
deliberative speaking of Aristotle”**

Φοιτήτρια: Άτση Ελεονώρα

AEM: 2889

Διμελής επιτροπή:

Επόπτης: Σωτηρία Τριαντάρη

Β' Βαθμολογητής: Ευθαλία Κωνσταντινίδου

Φλώρινα, 2018

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	3
Abstract.....	3
Λέξεις – κλειδιά Key words.....	4
1. Εισαγωγή.....	5
1.1. Ο Αριστοτέλης.....	5
1.2. Ο Συμβουλευτικός λόγος του Αριστοτέλη.....	5
1.3. Ο ορισμός του «Μέντορα».....	7
2. Πως παρουσιάζεται ο ρήτορας ως μέντορας στον συμβουλευτικό λόγο του Αριστοτέλη.....	8
3. Ο ρήτορας – μέντορας στην εκπαίδευση απέναντι στους γονείς και στα παιδιά.....	11
3.1. Ο εκπαιδευτικός ως μέντορας απέναντι στα παιδιά.....	11
3.2. Ο εκπαιδευτικός ως μέντορας απέναντι στους γονείς.....	13
3.3.Σύνδεση των δύο ρόλων του εκπαιδευτικού – μέντορα.....	13
4. Παράδειγμα μαθήματος.....	15
5. Η Διαχρονικότητα στο λόγο του Αριστοτέλη.....	17
6. Επίλογος.....	22
Βιβλιογραφία.....	23
Παράρτημα.....	24

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1: Ο Αριστοτέλης και ο μαθητής του, Μέγας Αλέξανδρος.....	4
Εικόνα 2: Ο Αριστοτέλης σε αραβικό χειρόγραφο.....	20
Εικόνα 3: «Η σχολή των Αθηνών» Ραφαήλ 1510.....	20
Εικόνα 4: Η κλασική προτομή της ελληνιστικής εποχής.....	20
Εικόνα 5: Ο Αριστοτέλης μπροστά από την προτομή του Ομήρου, έργο του Ρέμπραντ (1653, Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης).....	20
Εικόνα 6: Ο Αριστοτέλης σε τοιχογραφία από το καθολικό της Μονής Φιλανθρωπινών στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων (1560).....	21
Εικόνα 7: Μέγας Αλέξανδρος.....	24
Εικόνα 8: Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.....	25
Εικόνα 9: Παρθενώνας.....	25
Εικόνα 10: Το παλάτι της Κνωσσού.....	26
Εικόνα 11: Αγία Σοφία, Κωνσταντινούπολη.....	26
Εικόνα 12: Λευκός πύργος.....	27

Περίληψη

Ο στόχος της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται και δρα ο ρήτορας ως μέντορας μέσα από τον συμβουλευτικό λόγο του Αριστοτέλη. Στην πορεία θα γίνει ανάλυση του συμβουλευτικού λόγου ως προς το αντικείμενο και τη φύση του, το ήθος του πολιτικού ρήτορα και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ως μέντορας μέσα από το λόγο του. Ακολούθως θα διερευνηθεί η περίπτωση του ρήτορα – μέντορα στην εκπαίδευση και ειδικότερα ποια οφείλει να είναι η θέση του απέναντι στα παιδιά και στους γονείς. Έπειτα η εργασία θα επικεντρωθεί σε ένα παράδειγμα μαθήματος χρησιμοποιώντας όλες τις παραπάνω γνώσεις και θέτοντας τον εκπαιδευτικό σε θέση μέντορα των μαθητών. Τέλος θα παρουσιαστεί η επιρροή που άσκησε ο Αριστοτέλης διαχρονικά σε πνευματικούς ανθρώπους και σε λαούς, στα ποικίλα γνωστικά πεδία με τα οποία ασχολήθηκε.

Abstract

The aim of this thesis is to investigate the way in which the rhetorician is portrayed to act as a mentor through Aristotle's deliberative speaking. One of the objectives is the analysis of deliberative speaking in terms of its subject and nature, the moral principles of the political rhetorician and the capacity to function as a mentor via his speaking. Subsequently, the case of rhetorician-mentor in education will be examined and particularly, the position that he ought to hold towards both students and parents. Furthermore, this study will emphasize on one example of teaching using all the above sources of knowledge and establishing the teacher as a mentor for students. Finally, the profound influence of Aristotle on spiritual people and nations, as well as his involvement in a multifold of academic fields will be inspected thoroughly.

Λέξεις – κλειδιά

- Μέντορας
- Συμβουλευτικός λόγος
- Ρητορική
- Παιδεία
- Διδακτική πράξη
- Εκπαιδευτικός – μέντορας

Key words

Mentor
Deliberative speaking
Rhetoric
Education
Educational process
Educator – mentor

Εικόνα 1: Ο Αριστοτέλης και ο μαθητής του, Μέγας Αλέξανδρος

1. Εισαγωγή

1.1. Ο Αριστοτέλης

Ο Αριστοτέλης έζησε τον 4ο αιώνα π.Χ. (384 – 322) και καταγόταν από τα Στάγειρα της Χαλκιδικής. Προερχόταν (κι από τους δύο γονείς) από ιατρική οικογένεια, ο πατέρας του μάλιστα υπήρξε γιατρός του βασιλιά της Μακεδονίας Αμύντα, παππού του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Υπήρξε μαθητής στην Ακαδημία του Πλάτωνα από τα δεκαοχτώ του και για περίπου 20 χρόνια ως τον θάνατο του δασκάλου του. Στη διάρκεια της παραμονής του στην Ακαδημία ανέλαβε και διδακτικό έργο με γνωστικό αντικείμενο τη ρητορική τέχνη. Οι απόψεις του Πλάτωνα δεν έβρισκαν πάντα σύμφωνο τον Αριστοτέλη ο οποίος ήρθε πολλές φορές σε σύγκρουση με τον δάσκαλο του για κάποιες από αυτές. Παρ' όλα αυτά οι Πλατωνικές αναφορές δεν εκλείπουν από τα έργα του Φιλοσόφου.¹

Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με πολλούς τομείς της γνώσης και έγραψε πολλά συγγράμματα για τα αντικείμενα της μελέτης του. Στα συγγράμματα του ανήκουν φυσικές πραγματείες, ψυχολογικά συγγράμματα, συγγράμματα σχετικά με τη φυσική ιστορία και τη βιολογία, ηθικά και πολιτικά συγγράμματα.²

Στη ρητορική του, η οποία αποτέλεσε και το κυρίως αντικείμενο μελέτης για τη διεξαγωγή της παρούσας εργασίας, αναλύει τα τρία είδη του ρητορικού λόγου, πραγματεύεται και προσδιορίζει τη φύση της ρητορικής τέχνης, τη μεθοδολογία της, το γνωστικό αντικείμενο των ρητόρων ανάλογα με το είδος ρητορικού λόγου που ακολουθούν, διασαφηνίζει την χρησιμότητά της, και το σύγγραμμα αυτό λειτουργεί ως εγχειρίδιο για την ρητορική τέχνη. Την ονομάζει «τέχνη» και «δύναμις» διότι τονίζει πως δεν είναι επιστήμη από τη φύση της. Υπήρξαν προγενέστεροι (Ισοκράτης, Τεισίας, Αλκιδάμας κ.λ.π.) θεωρητικοί της ρητορικής τέχνης οι οποίοι όμως δεν είχαν κατά τον Αριστοτέλη διαμορφώσει κάποια ολοκληρωμένη θεωρία της τέχνης αυτής διότι δεν προσδιόρισαν με σαφήνεια το αντικείμενο της.³

Όσον αφορά στην παιδεία, κατά τον Αριστοτέλη, είναι αγαθό ανεκτίμητο καθώς ο άνθρωπος μέσω αυτής εξασφαλίζει την ευδαιμονία. Τα άτομα μπορούν να κατακτήσουν το αγαθό της παιδείας ώστε να υπάρξει σωστός λόγος και σκέψη υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις. Αυτές είναι η φύσις, το έθος και ο λόγος. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, μόνο εάν το άτομο διαθέτει τα τρία αυτά χαρακτηριστικά, μπορεί μέσα από την διαδικασία της παιδείας να φτάσει στο αποτέλεσμα που επιθυμεί.⁴

1.2. Ο Συμβουλευτικός λόγος του Αριστοτέλη

Ο ρητορικός λόγος σύμφωνα με τον Αριστοτέλη χωρίζεται σε τρία είδη: τον συμβουλευτικό - πολιτικό, τον πανηγυρικό και τον δικανικό. Αυτά τα είδη διακρίνονται ανάλογα με το ποιος είναι ο ομιλητής, ποιο είναι το θέμα για το οποίο μιλάει και σε ποιους απευθύνεται, ποιο είναι δηλαδή το ακροατήριο του. Ο συμβουλευτικός ή πολιτικός λόγος συγκεκριμένα έχει προτρεπτικό ή αποτρεπτικό χαρακτήρα καθώς είναι το είδος του ρητορικού λόγου που χρησιμοποιούνταν στην εκκλησία του δήμου. Ο ρήτορας συμβουλεύει για το ωφέλιμο ή το βλαβερό, το καλό ή το κακό και

1 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, τόμος Α' Από την αρχαιότητα στον Μεσαίωνα, Σωτηρία Α. Τριαντάρη (Εκδοτικός οίκος Αντ. Σταμούλη, 2005) σ. 136 – 138

2 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, τόμος Α' Από την αρχαιότητα στον Μεσαίωνα, Σωτηρία Α. Τριαντάρη (Εκδοτικός οίκος Αντ. Σταμούλη, 2005) σ. 140 – 141

3 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ άπαντα ρητορική 1, τόμος 28, εισαγωγή, μετάφραση: Δρ. Η. Π. Νικολούδης, σχόλια: Φιλολογική ομάδα Κάκτου (Εκδόσεις: Οδυσσέας Χατζόπουλος, 1995) σ. 31 – 34

4 ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, τόμος Α' Από την αρχαιότητα στον Μεσαίωνα, Σωτηρία Α. Τριαντάρη (Εκδοτικός οίκος Αντ. Σταμούλη, 2005) σ. 153 – 154

το δίκαιο ή το άδικο. Στον συμβουλευτικό λόγο χρησιμοποιούνται κατά το πλείστον μελλοντικοί χρόνοι διότι προτρέπει ή αποτρέπει από πράγματα που συμβαίνουν ή πρόκειται να συμβούν. Το ακροατήριο στον συμβουλευτικό λόγο έχει το ρόλο του κριτή. Κρίνει για πράγματα που πρόκειται να συμβούν (πολίτες στην εκκλησία του δήμου). Ο σκοπός του συμβουλευτικού λόγου και κατ' επέκταση του ρήτορα είναι να προβλέψει και να συμβουλεύσει για το ωφέλιμο και το βλαβερό είτε σε προσωπικό επίπεδο είτε σε συλλογικό, σε δημόσιες ομιλίες σχετικά με την πολιτεία. Όπως τονίζει ο Αριστοτέλης, τα ωφέλιμα ή βλαβερά για τα οποία συμβουλεύει ο ρήτορας δεν εξασφαλίζουν ταυτόχρονα ότι είναι δίκαια ή άδικα αντίστοιχα για όλους ή ότι οι συνέπειες θα είναι καλές ή καταστροφικές για όλους. (Όπως σε έναν πόλεμο ο οποίος είναι συμφέρων για τη χώρα υπάρχουν πολλά δεινά και καταστροφές για το λάο τον οποίο δεν ωφελεί άμεσα. Επιπλέον μπορεί να υπάρχει συμφέρον για τη χώρα αυτή, όμως όχι και για την αμυνόμενη χώρα.)

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη ο συμβουλευτικός λόγος δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως επιστήμη αλλά ως δύναμη που είναι, διότι μεταλλάσσεται η φύση της ανακατασκευάζοντας την σε επιστήμη με συγκεκριμένο αντικείμενο. Τα θέματα για τα οποία μπορεί να συμβουλεύσει ο ρήτορας είναι πολλά και ανεξάντλητα και για τον λόγο αυτό ο φιλόσοφος αναφέρει πως ο ρήτορας πρέπει να έχει στη διάθεση του πολλές προτάσεις για το καλύτερο και το χειρότερο δυνατό και να είναι σε θέση να συζητήσει πολλά διαφορετικά θέματα. Παρ' όλα αυτά τονίζει πως τα σημαντικότερα θέματα για τα οποία μπορεί ένας ρήτορας να συμβουλέψει είναι 5: 1. τα δημόσια έσοδα, 2. η ειρήνη και ο πόλεμος, 3. η περιφρούρηση της πόλης, 4. οι εισαγωγές και εξαγωγές και 5. η νομοθεσία. Ο ρήτορας που προτίθεται να ασχοληθεί με κάποιο από τα πέντε παραπάνω θέματα θα πρέπει να γνωρίζει πολύ καλά τις συνθήκες που επικρατούν και επηρεάζουν το θέμα με το οποίο θα ασχοληθεί.⁵ Ο Αριστοτέλης στην ρητορική του αναφέρει επιπλέον κάποια θέματα με τα οποία θα μπορούσε να ασχοληθεί ένας πολιτικός ρήτορας προκειμένου να συμβουλέψει σχετικά με την ευδαιμονία, τα οποία και αναπτύσσει, όπως η φιλία, η τύχη, ο πλούτος, η τιμή, η σωματική αρετή κ.α.⁶

Όσον αφορά στα επιχειρήματα τα οποία χρησιμοποιεί ο πολιτικός ρήτορας αυτά δεν θα πρέπει να είναι ειδικά επιχειρήματα τα οποία αντλεί ο ρήτορας από αντικείμενα συγκεκριμένων επιστημών καθώς η χρήση αυτών των επιχειρημάτων δεν προβλέπεται στην ρητορική. Η ρητορική θεωρείται κλάδος της διαλεκτικής, με την οποία συνδέεται, και όχι της επιστημονικής απόδειξης. «Αν προσπαθήσει κανείς να κατασκευάσει είτε τη διαλεκτική είτε τη ρητορική όχι ως τέχνη αλλά ως επιστήμη, θα καταστρέψει, χωρίς να το θέλει, τη φύση τους, γιατί, στην προσπάθεια του να τις ανακατασκευάσει, θα περνά σε επιστήμες καθορισμένων αντικειμένων και όχι απλώς επιχειρημάτων»⁷ Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο δεν χρησιμοποιούνται ειδικά επιχειρήματα, «αλλά επειδή τα υπάρχοντα γενικά επιχειρήματα είναι σχετικά λίγα, ο Αριστοτέλης επιτρέπει στον ομιλητή να χρησιμοποιεί και ειδικά επιχειρήματα»⁸ Τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσει θα πρέπει να τα γνωρίζει καλά, πράγμα που προϋποθέτει και καλή γνώση του αντικειμένου πάνω στο οποίο θα συμβουλεύσει (π.χ. Παιδεία). Ο ρήτορας μπορεί να παραδεχθεί πως ένα επιχειρημα από αυτά που έχει προβάλει είναι άδικο αλλά ποτέ ότι είναι ασύμφορο καθώς αυτό θα οδηγούσε στο συμπέρασμα πως ο ρήτορας δεν έχει πετύχει το στόχο του.⁹

5 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ άπαντα ρητορική 1, τόμος 28, εισαγωγή, μετάφραση: Δρ. Η. Π. Νικολούδης, σχόλια: Φιλολογική ομάδα Κάκτου (Εκδόσεις: Οδυσσέας Χατζόπουλος, 1995)

6 Αριστοτέλης, ρητορική: 1360b 14 – 1362a 14

7 Αριστοτέλης, ρητορική: 1359b 12 – 16

8 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, W. D. Ross – μετάφραση Μαριλίτσα Μήτσου (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1993) σ. 387

9 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, W. D. Ross – μετάφραση Μαριλίτσα Μήτσου (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1993)

1.3. Ο ορισμός του «Μέντορα»¹⁰

Για να συνεχίσουμε στα παρακάτω κεφάλαια πρέπει πρώτα να διασαφηνιστεί ο όρος μέντορας. Το όνομα Μέντωρ εμφανίζεται πρώτη φορά στην Οδύσσεια του Ομήρου όπου Μέντορας ονομάζεται ένας παιδικός φίλος του Οδυσσέα στον οποίο αναθέτει όταν φεύγει για τον Τρωικό πόλεμο την προστασία του σπιτιού του και την καθοδήγηση και εκπαίδευση του γιου του, Τηλέμαχου.

Σήμερα η σημασία του όρου μέντορας φαίνεται βεβαίως να είναι επηρεασμένη από την Οδύσσεια, ωστόσο έχει αποκτήσει ευρύτερο περιεχόμενο. Ο ρόλος του είναι καθοδηγητικός και υποστηρικτικός, παράλληλα όμως είναι εμπνευστής, σύμβουλος, εμπυχωτής, πνευματικός καθοδηγητής, με πολλές γνώσεις και εμπειρίες. Πρόκειται συνήθως για έναν ωριμότερο άνθρωπο ο οποίος υποδεικνύει τον τρόπο ενέργειας σε διάφορες καταστάσεις σε έναν νεαρό ή άπειρο άτομο.¹¹ Φυσικά ο μέντορας εκτός από τη διδαχή θα πρέπει να παραδειγματίζει το νεαρό ή άπειρο εκπαιδευόμενό του εφαρμόζοντας με συνέπεια τα όσα ο ίδιος διδάσκει. Μόνον έτσι ο μέντορας θα λειτουργεί ως πειστικό υπόδειγμα που συνδυάζει αρμονικά τον λόγο και το έργο.

10 Θεσμός του μέντορα – Παράμετροι του μεντορικού έργου, Χ. Καλογήρου, Α. Σπυροπούλου (2010)

11 Θεσμός του μέντορα – Παράμετροι του μεντορικού έργου, Χ. Καλογήρου, Α. Σπυροπούλου (2010)
σ. 3

2. Πως παρουσιάζεται ο ρήτορας ως μέντορας στον συμβουλευτικό λόγο του Αριστοτέλη

Με βάση τον ορισμό του μέντορα που παρατίθεται στην εισαγωγή μπορούμε να προχωρήσουμε και να παρατηρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο ο ρήτορας παρουσιάζεται ως μέντορας στον συμβουλευτικό λόγο του Αριστοτέλη.

Ο μέντορας όπως έχει προαναφερθεί έχει ρόλο καθοδηγητικό. Έτσι, εάν λάβουμε υπόψιν μας πως ο πολιτικός ρήτορας συμβουλεύει ατομικά ή συλλογικά για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού και την αποφυγή του χειρότερου για το άτομο ή την πολιτεία, καταλαβαίνουμε πως ο ρήτορας εδώ κατέχει καθοδηγητικό ρόλο προς το ακροατήριό του. «Όποιος ενδιαφέρεται για το καλό της πόλης πρέπει να φροντίζει ώστε οι επηρεαζόμενες από λόγους δημόσιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων να εξελίσσονται βάση κάποιας ορθολογικότητας, ή τουλάχιστον να διασφαλίζεται σε αυτές η επιρροή των σκεπτόμενων δυνάμεων της πόλης, που προσανατολίζονται στο κοινό καλό.»¹²

Το αντικείμενο για το οποίο πρόκειται να συμβουλευθεί πρέπει να το γνωρίζει πολύ καλά, ώστε τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσει προς αποφυγή κάποιου ενδεχόμενου κακού ή προς κατάκτηση κάποιου καλού πράγματος να είναι αληθή και πραγματοποιήσιμα. Τα επιχειρήματα που θα χρησιμοποιήσει, όπως έχει αναφερθεί και στην παραπάνω ενότητα, δεν θα είναι πάντα δίκαια αλλά θα πρέπει να καταφέρει να πείσει το ακροατήριο του ότι είναι συμφέροντα. Για να πείσει το ακροατήριο του ο ρήτορας χρησιμοποιεί μέσα και τρόπους πειθούς. Ως μέσα πειθούς ορίζει τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί ο ρήτορας. Αυτά χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: 1. τα εξωτερικά (άτεχνοι πίστεις) ήδη υπάρχοντα τα οποία χρησιμοποιεί ο ρήτορας «αυτά που δεν έχουν την αρχή τους σε μας, αλλά υπήρχαν πριν από μας (π.χ. οι μάρτυρες, οι ομολογίες που αποσπώνται με βασανιστήρια, τα συμβόλαια και όσα άλλα παρόμοια)»¹³ και 2. τα τεχνικά (έντεχνοι πίστεις) τα οποία επινοούνται από τον ρήτορα.¹⁴ Τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί ο ρήτορας είναι τα πλέον σημαντικά καθώς αποτελούν τη βάση στην οποία χτίζει τα στοιχεία που θα δούμε παρακάτω ώστε να γίνει πειστικότερος ο λόγος του.

Ως τρόπους πειθούς τα τεχνάσματα που επινοεί για να γίνεται πιο πειστικός ο λόγος του α) το ήθος του, β) τη συναισθηματική φόρτιση που προκαλεί στο ακροατήριο του και γ) τα ενθυμήματα.¹⁵

Α) Το ήθος του ρήτορα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαδικασία πειθούς. «Με τον χαρακτήρα του ο ρήτορας πείθει όταν μιλάει με τέτοιο τρόπο ώστε ο λόγος του να τον κάνει αξιόπιστο· γιατί στους έντιμους ανθρώπους χαρίζουμε σε μεγαλύτερο βαθμό και με περισσότερη προθυμία την εμπιστοσύνη μας για όλα, βέβαια, εν γένει, τα θέματα, κατά τρόπο όμως απόλυτο για τα θέματα στα οποία δεν υπάρχει βεβαιότητα και μας αφήνουν περιθώρια αμφιβολίας. Και αυτό όμως πρέπει να προκύπτει από τον λόγο και όχι να είναι το αποτέλεσμα μιας καλής ιδέας που έχουμε από πριν για τον ρήτορα»¹⁶ Επομένως μέσα από το λόγο του ρήτορα θα πρέπει να διαφαίνεται η εντιμότητα του χαρακτήρα του με σκοπό να φτάσει στο στόχο του αλλά και να επιτύχει την ηθική διαπαιδαγώγηση μέσω της προτροπής, του επαίνου και της αποτροπής. «Ο φρόνημος λόγος στο επιχείρημα του ρήτορα είναι η αρετή της ηθικής συμπεριφοράς του ρήτορα»¹⁷

12 Εισαγωγή στον Αριστοτέλη, Christof Rapp (Εκδόσεις οκτώ, 2012) σ.122-126

13 Αριστοτέλης, ρητορική: 1355b 35 – 37

14 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, W. D. Ross – μετάφραση Μαριλίζα Μήτσου (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1993)

15 Αριστοτέλης, ρητορική: 1356a 1 – 13

16 Αριστοτέλης, ρητορική: 1356a 4 – 10

17 Η ρητορική του Αριστοτέλη στην ηθική διαπαιδαγώγηση του ανθρώπου, Σωτηρία Τριαντάρη (Ιούνιος 2015) σ. 404

Για τον Αριστοτέλη το σημαντικότερο των ειδών του ρητορικού λόγου είναι ο συμβουλευτικός «γιατί όλες οι προτροπές και όλες οι αποτροπές έχουν να κάνουν με την ευδαιμονία και με ό,τι συμβάλλει σ' αυτήν ή ενάντια σ' αυτήν.»¹⁸

Β) Είναι επίσης εξίσου σημαντικό να καταφέρει ο ρήτορας να προσδιορίσει το ήθος του ακροατηρίου. Έτσι θα είναι σε θέση να επιλέξει τα επιχειρήματα του ή ακόμα και να δημιουργήσει μέσω του λόγου του τα κατάλληλα συναισθήματα ώστε το αποτέλεσμα να είναι αυτό στο οποίο στοχεύει ο ρήτορας. «... ο λόγος του τους κάνει να κυριευθούν από κάποιο πάθος· γιατί δεν παίρνουμε τις ίδιες αποφάσεις λυπημένοι ή χαρούμενοι, κυριευμένοι από αγάπη ή από μίσος»¹⁹ Ο ρήτορας στον συμβουλευτικό λόγο εντοπίζει και αναπτύσσει τα στοιχεία που θα πρέπει να συνυπάρχουν στον άνθρωπο για την κατάκτηση του ανώτερου αγαθού, της ευδαιμονίας.²⁰ Έτσι ο Αριστοτέλης αναφέρει πως εάν ο ρήτορας θέλει να υποδείξει αυτά τα στοιχεία ενός ανθρώπου ως υποδειγματικά για τον άριστο και σπουδαίο πολίτη, τότε καλό θα είναι να χρησιμοποιεί παραδείγματα επαινώντας ανθρώπους που είναι δοξασμένοι ή έχουν διακριθεί στον ιδιωτικό και δημόσιο βίο τους. Συγκεκριμένα η πρόταση του φιλόσοφου στους ρήτορες είναι πως «Όταν θέλεις να επαινέσεις, κοίτα τι θα συμβούλευες, και όταν θέλεις να συμβουλέψεις, κοίτα τι θα επαινούσες»²¹

Γ) Τέλος ενθυμήματα ο Αριστοτέλης ονομάζει τη ρητορική απόδειξη. «Η λέξη παράγεται από το ρήμα *ενθυμεισθαι*,^(sic) που σημαίνει «λαμβάνω υπόψη μου», «σταθμίζω», «αναλογίζομαι», «επινοώ». Αντιστοίχως η λέξη *ενθύμημα* σημαίνει αρχικά «επινόηση», «σκέψη», «επίνοια.»²² Πρόκειται για έναν συλλογισμό που χρησιμοποιεί ο ρήτορας για να καθοδηγήσει το ακροατήριο στην απόφαση που ο ίδιος επιδιώκει και αποτελείται από προκείμενες λιγότερες από όσες θα είχε κάποιος άλλος συλλογισμός. Αυτό οδήγησε «σε μια παρερμηνεία της αριστοτελικής θεωρίας του ενθυμήματος, καθώς το «ενθύμημα» εκλήφθηκε λίγο αργότερα ως λογικά ατελής συλλογισμός που περιέχει μόνο μια προκείμενη, επειδή η δεύτερη προκείμενη δεν διατυπώνεται από τον ρήτορα.»²³

Ο Αριστοτέλης στην ρητορική αναφέρει διάφορα θέματα τα οποία ένας πολιτικός ρήτορας μπορεί να αναπτύξει, να αναλύσει και για τα οποία μπορεί να συμβουλέψει. Τα θέματα αυτά είναι η ευδαιμονία σε συλλογικό επίπεδο (η ευδαιμονία δηλαδή της πολιτείας) αλλά και σε προσωπικό επίπεδο (η ευδαιμονία δηλαδή του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά) τα οποία αναλύει ξεχωριστά. Ο φιλόσοφος εκτός από τα θέματα για τα οποία μπορεί να συμβουλέψει κανείς όσον αφορά την ευδαιμονία της πολιτείας (πόλεμος – ειρήνη, περιφρούρηση της πόλης, ασφάλεια, τρόφιμα, πολιτεύματα) εξετάζει περισσότερο τι συντελεί στην προσωπική ευδαιμονία, αναφέρει και αναλύει μερικά στοιχεία που περικλείει η έννοια η ευδαιμονία (φιλία, καλά και πολλά παιδιά, πλούτος, υγεία, καλά γηρατεία, ομορφιά, δύναμη κ.α.)²⁴

Οι γνώσεις που κατέχει ο ρήτορας είναι πολλές και σε πολλά θέματα όπως παρατηρούμε. Αυτό αποτελεί για το ακροατήριό του παράδειγμα προς μίμηση και κίνητρο να αποκτήσουν κι οι ίδιοι περισσότερες γνώσεις. Επιπλέον ο ρήτορας συμβουλεύει για πράγματα που αφορούν άμεσα τους πολίτες σε επίπεδο κοινωνίας αλλά και σε προσωπικό επίπεδο καθολικά. Αν εξετάσουμε, λοιπόν, λίγο πιο διεξοδικά τα στοιχεία τα οποία ο Αριστοτέλης αναλύει και για τα οποία προτρέπει τους πολιτικούς ρήτορες να συμβουλεύουν μπορούμε να κατανοήσουμε τον καθοδηγητικό ρόλο και ρόλο εμπνευστή που αναλαμβάνει ο ρήτορας.

Καταληκτικά ο ρήτορας θα πρέπει να έχει πολύ καλή γνώση του θέματος για το οποίο

18 Αριστοτέλης, ρητορική: 1360b 9 – 11

19 Αριστοτέλης, ρητορική: 1356a 14 – 16

20 Η ρητορική του Αριστοτέλη στην ηθική διαπαιδαγώγηση του ανθρώπου, Σωτηρία Τριαντάρη (Ιούνιος 2015)

21 Αριστοτέλης, ρητορική: 1368a 7 – 9

22 Εισαγωγή στον Αριστοτέλη, Christof Rapp (Εκδόσεις οκτώ, 2012) σ.122-126

23 Εισαγωγή στον Αριστοτέλη, Christof Rapp (Εκδόσεις οκτώ, 2012) σ.122-126

24 Αριστοτέλης, ρητορική: 1359b 19 – 1362b 28

πρόκειται να μιλήσει, να γνωρίζει τους μηχανισμούς και τους τρόπους πειθούς για την επίτευξη του στόχου του. Το ήθος του ρήτορα είναι πολύ σημαντικό, καθώς συμβάλλει στο να κατευθύνει το ακροατήριο στην απόφαση που ίδιος θεωρεί την πλέον ωφέλιμη, επιβεβαιώνοντας έτσι τον ρόλο του ως μέντορας.

3. Ο ρήτορας – μέντορας στην εκπαίδευση απέναντι στους γονείς και στα παιδιά

Αν λάβουμε υπ' όψιν μας τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο ρήτορας ως μέντορας στον συμβουλευτικό - πολιτικό λόγο του Αριστοτέλη μπορούμε να κάνουμε μία αναγωγή αυτού του ρόλου στη σημερινή εποχή στο πρόσωπο των εκπαιδευτικών απέναντι στους γονείς και τα παιδιά. Ο ρήτορας του Αριστοτέλη έχει διδακτικό χαρακτήρα και δεν προσβλέπει στην ανάδειξη των ρητορικών του αρετών όταν μιλάει στο κοινό αλλά βασίζεται σε αυτές με στόχο την βελτίωση του τρόπου ζωής των συμπολιτών του. Ο ρόλος του είναι ωφέλιμος απέναντι τους καθώς φροντίζει να συμβουλευεί για το καλύτερο δυνατό και στοχεύει στη βελτίωση ή αυτοβελτίωση του ακροατηρίου και στην ανάπτυξη της πολιτείας. Ο μέντορας στην εκπαίδευση προσβλέπει επίσης στην βελτίωση και αυτοβελτίωση του ακροατηρίου, στην συγκεκριμένη περίπτωση, των μαθητών. Ο σκοπός του δεν είναι να προβάλλει τις γνώσεις του αλλά να συμβάλει στην εξέλιξη των μαθητών του. Και στις δύο περιπτώσεις, του ρήτορα και του μέντορα στην εκπαίδευση, παρατηρούμε μεγάλη συμμετοχή στον κοινό βίο, δεν είναι αποκομμένοι από την καθημερινότητα. Στοχεύουν στην καλύτερη λειτουργία της κοινωνίας, της πολιτείας και του σχολείου αντίστοιχα.²⁵

Για να μπορέσουμε να διερευνήσουμε την περίπτωση του εκπαιδευτικού ως ρήτορα – μέντορα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε πως ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να έχει λάβει την απαραίτητη εκπαίδευση – κατάρτιση όσον αφορά τον συμβουλευτικό λόγο, τους τρόπους πειθούς και να έχει άριστη γνώση των θεμάτων από τα οποία θα αντλήσει επιχειρήματα με σκοπό να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις που θα του ζητηθούν απέναντι στα παιδιά και στους γονείς. Παρακάτω θα εξετάσουμε την σχέση του εκπαιδευτικού – μέντορα με τα παιδιά και τους γονείς ξεχωριστά ώστε να διακρίνουμε τη θέση του, τους στόχους του και τους σκοπούς του στην κάθε μία από τις περιπτώσεις.²⁶

3.1. Ο εκπαιδευτικός ως μέντορας απέναντι στα παιδιά

Αρχικά θα αναζητήσουμε τον σκοπό του εκπαιδευτικού – μέντορα, δηλαδή σε ποιο σημείο θέλει να οδηγήσει τα παιδιά και πού αποβλέπει με αυτήν του την προσπάθεια, ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα τις ενέργειες του. Ο εκπαιδευτικός – μέντορας θα πρέπει να έχει ως σκοπό του να αναδειχθούν τα παιδιά σε σπουδαίους και ευδαιμόνες πολίτες οι οποίοι θα ζουν σε μία σπουδαία και ευδαιμόνα πολιτεία.²⁷ Για να πραγματοποιηθεί ο σκοπός αυτός θα πρέπει τα παιδιά να αποκτήσουν κάποιες αρετές μέσα από την καθοδήγηση αλλά και το παράδειγμά του εκπαιδευτικού – μέντορα.

Μία από τις σημαντικότερες αρετές για την κατάκτηση της ευδαιμονίας σύμφωνα με τον Αριστοτέλη είναι η παιδεία, ενώ άλλες αποτελούν η σωματική άσκηση, η δύναμη του λόγου και η ικανότητα για πράξη, η εφύια, η μνήμη κ.α.²⁸ Είναι επίσης σημαντικό να εξετάσουμε τη φύση της αρετής αυτής για την οποία ο Αριστοτέλης κατέληξε στο συμπέρασμα πως είναι φύσει θεωρητική αλλά και πρακτική. Αυτό σημαίνει πως πριν πράξει κανείς θα πρέπει να έχει εκτιμήσει «εν σοφία και φρονήσει»²⁹ τις συνθήκες και την κατάσταση που επικρατεί και μέσω της λογικής να

25 Θεσμός του μέντορα – Παράμετροι του μεντορικού έργου, Χ. Καλογήρου, Α. Σπυροπούλου (2010)

26 Θεσμός του μέντορα – Παράμετροι του μεντορικού έργου, Χ. Καλογήρου, Α. Σπυροπούλου (2010)

27 Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004) σ. 112

28 Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004) σ. 103 – 112

29 Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και

αναζητήσει τον σκοπό που προσπαθεί να επιτύχει (κριτική σκέψη) με τελικό στάδιο την πράξη.

Αφού λοιπόν σκοπός του εκπαιδευτικού – μέντορα είναι η ευδαιμονία, ποιοι είναι οι στόχοι που πρέπει να θέσει οι οποίοι θα τον οδηγήσουν στην επίτευξη του σκοπού; Οι στόχοι βέβαια εξαρτώνται από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό και τις ανάγκες των εκάστοτε μαθητών, όμως ας εξετάσουμε κάποιους κύριους στόχους που θα μπορούσαν να τεθούν.

I. Στόχο του εκπαιδευτικού – μέντορα θα μπορούσε να αποτελεί η κατάκτηση της κριτικής σκέψης από τους μαθητές. Αποκτώντας κριτική σκέψη, ο μαθητής μπορεί να εξελιχθεί σε έναν ενεργό και σκεπτόμενο πολίτη ο οποίος θα είναι σε θέση να βελτιώσει την ποιότητα ζωής, τη δική του αλλά και των γύρω του, να εργαστεί ποιοτικότερα και παραγωγικότερα, να αντιληφθεί το ρόλο της πολιτικής και των πολιτικών και να πάρει τη σωστή θέση απέναντι τους. Επιπλέον μέσω της κριτικής σκέψης ο άνθρωπος πετυχαίνει την αυτοβελτίωση και αποκτά το θάρρος της γνώμης του, την οποία είναι σε θέση να υποστηρίξει με επιχειρήματα και σαφήνεια. Αναπτύσσει μηχανισμούς και μέσα πειθούς μέσω της λογικής και των γνώσεων που έχει αποκτήσει, από όπου μπορεί να αντλήσει τα επιχειρήματα και τις αποδείξεις του.

II. Ένας ακόμα στόχος του εκπαιδευτικού – μέντορα θα μπορούσε να είναι το να καταφέρει να οδηγήσει τους μαθητές στη γνώση του κόσμου και των πραγμάτων μέσω της ενεργού συμμετοχής αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία και να μην μεταφέρει στείρα γνώση. Οι μαθητές δεν θα λαμβάνουν παθητικά τις πληροφορίες που τους μεταδίδει ο εκπαιδευτικός αλλά θα πρέπει οι ίδιοι να συνοικοδομήσουν τη διαδικασία της μάθησης με τον εκπαιδευτικό.³⁰ Η αναζήτηση πληροφοριών από τους μαθητές, η ανάλυση κειμένων ή ακόμα και η διεξαγωγή κάποιων μαθημάτων από τα παιδιά μέσω εργασιών και παρουσιάσεων τα εμπλέκουν στη διαδικασία της μάθησης και καταλύει την παθητικότητα. Στην ίδια λογική κι ως ενήλικοι πλέον θα αναζητούν την δια βίου εκπαίδευση ώστε να επικαιροποιούν και να συμπληρώνουν τις γνώσεις τους.

III. Έναν τρίτο στόχο του εκπαιδευτικού, τέλος, μπορεί να αποτελέσει η πρόκληση ενδιαφέροντος και η προσπάθεια από μέρους των μαθητών να βελτιώσουν την κοινότητα (τάξη, σχολείο) στην οποία ζουν, κινούνται και δρουν. Τα παιδιά θα πρέπει παρακινούνται ώστε να εκφράζουν ιδέες για βελτίωση ή παράπονα για προβλήματα του σχολείου. Μέσα από τη διαδικασία αυτή αναπτύσσεται η συμμετοχή των παιδιών στα κοινά, η ελευθερία του λόγου και το θάρρος της γνώμης. Τα παιδιά μαθαίνουν να μιλούν με αυτοπεποίθηση μπροστά σε κοινό χρησιμοποιώντας επιχειρήματα για να στηρίξουν την άποψη τους κι έτσι αναπτύσσουν την ευγλωττία και την ευστροφία.

Όσον αφορά στη θέση του εκπαιδευτικού – μέντορα, μέσα από την ρητορική του Αριστοτέλη, προκύπτει πως ο ρόλος του ρήτορα στον συμβουλευτικό - πολιτικό λόγο είναι να συμβουλεύει και να προτρέπει για το καλύτερο δυνατό, ενώ αιτία επαίνου είναι το να πράξει κανείς το καλό ανεξάρτητα από τις συνέπειες.³¹ Επιπλέον ο Αριστοτέλης αναφέρει πως ο ρήτορας επαινεί μεγάλες προσωπικότητες ή ακόμα και πολίτες που είναι αγαθοί και ενάρετοι ώστε να λειτουργήσουν σαν παράδειγμα στο ακροατήριο. Συνεπώς ο εκπαιδευτικός – μέντορας θα πρέπει με μία αντίστοιχη λογική να επαινεί και να επιβραβεύει τον σωστό τρόπο σκέψης και τις σωστές ενέργειες των μαθητών και να τις προβάλλει ως παράδειγμα προς μίμηση για να λειτουργούν ως κίνητρο για τους υπόλοιπους. Σχετικά με τον τρόπο επιβράβευσης, τώρα, εξαρτάται από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό και τους εκάστοτε μαθητές.³²

Τέλος, όπως αναφέρεται και στην εισαγωγή, ο μέντορας πέραν του καθοδηγητή αποτελεί πρότυπο για τον εκπαιδευόμενο. Άρα πολύ σημαντικό για την επίτευξη των στόχων και των σκοπών που έχουν τεθεί είναι ο εκπαιδευτικός – μέντορας να μην προσπαθεί μόνο να καθοδηγήσει και να

Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004) σ. 109

30 Αιμίλιος (ή για την εκπαίδευση) – Jean Jacques Rousseau

31 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ άπαντα ρητορική 1, τόμος 28, εισαγωγή, μετάφραση: Δρ. Η. Π. Νικολούδης, σχόλια: Φιλολογική ομάδα Κάκτου (Εκδόσεις: Οδυσσέας Χατζόπουλος, 1995)

32 Αριστοτέλης, ρητορική: 1368a 7 – 9

μεταβιβάσει τις γνώσεις στα παιδιά αλλά να αποτελεί συνάμα την μορφή του αγαθού και σπουδαίου ανθρώπου ο οποίος θα λειτουργεί ως παράδειγμα προς μίμηση για τα παιδιά.

3.2. Ο εκπαιδευτικός ως μέντορας απέναντι στους γονείς

Η θέση του εκπαιδευτικού – μέντορα απέναντι στους γονείς, τώρα, διαφέρει με τη θέση που έχει απέναντι στους μαθητές του. Ας αναζητήσουμε λοιπόν τον σκοπό που θέτει ο εκπαιδευτικός και τι θέλει να πετύχει μέσα από την αλληλεπίδραση του με τους γονείς. Εδώ η ανάλυση του Αριστοτέλη λειτουργεί μεταβατικά: σε ένα πρώτο επίπεδο ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως μέντορας των γονέων με κύριο σκοπό σε ένα δεύτερο επίπεδο να επιδιώξουν οι γονείς να γίνουν και οι ίδιοι μέντορες των παιδιών τους. Με αυτόν τον τρόπο οι γονείς θα μπορούν να τα καθοδηγούν και να τα εμπνέουν προς το δρόμο που είναι καλύτερος για τα παιδιά αλλά και για την πολιτεία, συνδυάζοντας την ατομική με τη συλλογική ευδαιμονία.

Οι επιμέρους στόχοι που θα τεθούν εξαρτώνται και αυτοί από τον εκπαιδευτικό και τους γονείς καθώς και από πλήθος παραγόντων (κοινωνικοί, οικονομικοί, πολιτικοί κ.λ.π.). Σε ένα υποθετικό ωστόσο επίπεδο μπορούμε να εξετάσουμε μερικούς από τους εν δυνάμει στόχους που ο εκπαιδευτικός εύλογα μπορεί να θέσει.

I. Βασικός από τους επιμέρους στόχους είναι η επιδίωξη καλής σχέσης, στενής και συνεχούς επαφής του εκπαιδευτικού – μέντορα με τους γονείς των μαθητών του. Αυτή η προϋπόθεση θα τον βοηθήσει να γνωρίσει καλύτερα το περιβάλλον στο οποίο μεγάλωνουν τα παιδιά, αλλά και να αναπτύξει μια ειλικρινή σχέση, μία σχέση εμπιστοσύνης με τους γονείς. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγονται συγκρούσεις του διδάσκοντα με τους γονείς όσον αφορά στον τρόπο διδασκαλίας στο σχολείο αλλά και στον τρόπο αντιμετώπισης του παιδιού στο σπίτι, αφού ο εκπαιδευτικός – μέντορας και ο γονιός – μέντορας έχουν ανοιχτούς διαύλους επικοινωνίας. Αυτό δηλαδή που πετυχαίνει ο εκπαιδευτικός – μέντορας είναι η εκπαιδευτική μέθοδος του σχολείου να συνεχίζεται ως έναν βαθμό στο σπίτι με τη βοήθεια και τη στήριξη του εκπαιδευτικού. (Για παράδειγμα σε ένα νηπιαγωγείο Μοντεσσοριανού συστήματος όπου η βασική επιδίωξη του εκπαιδευτικού είναι να πετύχει το παιδί να βασίζεται στις δικές του ικανότητες, καλό θα είναι οι γονείς στο σπίτι να συνεχίζουν τον τρόπο αυτό διαπαιδαγώγησης)

II. Ένας ακόμη στόχος που μπορεί ο εκπαιδευτικός – μέντορας να θέσει έχει να κάνει με την αναζήτηση από τους γονείς περισσότερο εξειδικευμένης βοήθειας. Σε κοινωνίες όπως η ελληνική που ενοχοποιεί την αναζήτηση βοήθειας από ειδικούς, είναι σκόπιμο ο εκπαιδευτικός να παροτρύνει τους γονείς να καταφύγουν σε αυτούς όποτε κρίνεται σκόπιμο. Επειδή ο εκπαιδευτικός έχει περιορισμένες γνώσεις σε ειδικά θέματα (π.χ. ψυχολογίας, ειδικής αγωγής κ.λ.π.) είναι ωφέλιμο να πείσει ακόμη κι έναν γονιό να αξιοποιήσει τις γνώσεις εξειδικευμένων επιστημόνων.

3.3. Σύνδεση των δύο ρόλων του εκπαιδευτικού – μέντορα

Ας δούμε τώρα πως συνδέονται οι δύο αυτοί ρόλοι που αναλαμβάνει ο εκπαιδευτικός – μέντορας απέναντι στους γονείς και τα παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό οι σχέσεις που θα κτιστούν να είναι αλληλένδετες. Εκτός, λοιπόν, από τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ του μέντορα εκπαιδευτικού με τους γονείς και τα παιδιά ξεχωριστά πρέπει να σημειωθεί ότι η διαδικασία αυτή είναι κοινή και δεν υπάρχουν στεγανά ανάμεσα στις σχέσεις αυτές. Δεν είναι ανεξάρτητες, αλλά διαρθρώνονται. Για τον λόγο αυτό οι συναντήσεις τους θα πρέπει να είναι κοινές. Το παιδί θα ήταν καλό να είναι παρόν κατά τη συζήτηση του γονιού με τον εκπαιδευτικό καθώς πρέπει να καλλιεργηθεί σε αυτό εμπιστοσύνη κι όχι καχυποψία για τις συζητήσεις αυτές. Διότι το παιδί για να πιστέψει ότι θα ωφεληθεί πρέπει να εμπιστεύεται τον εκπαιδευτικό.

Στην εμπνευση της εμπιστοσύνης από τον εκπαιδευτικό στα παιδιά αλλά και στους γονείς κατέχει πολύ μεγάλο ρόλο και το ήθος του ρήτορα, στην συγκεκριμένη περίπτωση στο πρόσωπο του εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτικός πρέπει μέσα από το λόγο του και τις συμβουλές του να

φαίνεται ότι είναι έντιμος και συνετός. Με τον τρόπο αυτόν οι γονείς θα μπορέσουν να εμπιστευθούν στον εκπαιδευτικό την εκπαίδευση των παιδιών τους. Επιπλέον πρέπει ο λόγος του να είναι συγκροτημένος και να δείχνει ότι έχει τις γνώσεις αλλά και το χαρακτήρα να υποστηρίζει τα όσα προτείνει και συμβουλεύει.

4. Παράδειγμα μαθήματος

Ας δούμε τώρα πως θα μπορούσε να γίνει ένα μάθημα ιστορίας σύμφωνα με τον σκοπό και κάποιους από τους στόχους που τέθηκαν στην παραπάνω ενότητα, αλλά και την πρακτική θέση που λαμβάνει ο εκπαιδευτικός – μέντορας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας της μάθησης. Είναι πολύ σημαντικό να επισημάνουμε πως ο εκπαιδευτικός πρέπει να έχει στον νου του πως η σχέση του με τα παιδιά ως μέντορας θα πρέπει να κτίζεται κατά τη διάρκεια της χρονιάς κι όχι σε μεμονομένα μαθήματα.

Το πρόγραμμα που θα παρουσιαστεί με μικρές μετατροπές και παραλλαγές μπορεί να εφαρμοστεί σε προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι απαιτήσεις του εκπαιδευτικού θα πρέπει να αναλογούν στη βαθμίδα στην οποία απευθύνεται.

Σκοπός της δραστηριότητας: Ανάπτυξη κριτικής σκέψης, να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν επιχειρηματολογία, να βελτιώνουν και να εμπλουτίζουν τον προφορικό τους λόγο³³

Αφόρμηση

Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει στα παιδιά το φωτογραφικό υλικό που παρατίθεται στο παράρτημα, το οποίο περιλαμβάνει αρχαία και μεταγενέστερα (Χριστιανικά και εξής) μνημεία ή έργα τέχνης και ρωτά τα παιδιά εάν τα αναγνωρίζουν ή ενδεχομένως εάν έχουν επισκεφθεί κάποιο από τα μνημεία.

Δραστηριότητα 1η

Στόχοι:

1. Να συζητήσουν και να εκφράσουν τη γνώμη τους μέσα στην τάξη
2. Να συγκρίνουν και να διαχωρίσουν τις φωτογραφίες ανάλογα με την εποχή τους
3. Να τοποθετήσουν τις φωτογραφίες των μνημείων στο σωστό σημείο στο χάρτη

Γίνεται συζήτηση ανάμεσα στα παιδιά και τον εκπαιδευτικό, όπου ο εκπαιδευτικός παροτρύνει τα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους και να μοιραστούν τις γνώσεις τους μέσα στην τάξη, σχετικά με τα μνημεία και τα έργα τέχνης. Αφού συζητήσουν, επιχειρείται να πραγματοποιηθεί μία τοποθέτηση σε χρονικό επίπεδο (καινούριο – παλιό, π.Χ – μ.Χ., αρχαία – βυζαντινά) αλλά και γεωγραφική τοποθέτηση (με δεδομένη προϋπάρχουσα γνώση των μνημείων στις μικρότερες βαθμίδες)

Δραστηριότητα 2η

Στόχοι:

1. Να προβάλλουν τις απόψεις τους δυνατά μέσα στην τάξη
2. Να αναζητήσουν πληροφορίες ή φωτογραφικό υλικό στο διαδίκτυο
3. Να κρίνουν το περιεχόμενο των πληροφοριών ή του υλικού που βρήκαν

Γίνεται μία συζήτηση στην τάξη σχετικά με την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην οποία ο εκπαιδευτικός προβάλλει και τις δύο πλευρές (κατακτητής – κατεκτημένοι) και αφού η τάξη χωριστεί σε δύο ομάδες αναζητούν στο διαδίκτυο πληροφορίες για τις δύο πλευρές με σκοπό να τις χρησιμοποιήσουν ως επιχειρήματα στο debate που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη δραστηριότητα

Στην περίπτωση της προσχολικής εκπαίδευσης ο εκπαιδευτικός ζητά από τα παιδιά να

33 ΔΕΠΠΣ για το Νηπιαγωγείο

αναζητήσουν με τη βοήθεια του πρόσθετο φωτογραφικό υλικό από άλλα μνημεία σύγχρονα ή αρχαία.

Δραστηριότητα 3η

Στόχοι:

1. Να ομαδοποιήσουν τις πληροφορίες που άντλησαν από το διαδίκτυο
2. Να μετατρέψουν τις πληροφορίες σε επιχειρήματα υπέρ της πλευράς που υπερασπίζονται
3. Να χρησιμοποιήσουν μέσα πειθούς (προϋπάρχουσα γνώση) για την επίτευξη του στόχου τους

Αντλώντας επιχειρήματα από τις πληροφορίες που βρήκαν στο διαδίκτυο η κάθε ομάδα επιχειρεί να δικαιώσει την πλευρά την οποία υπερασπίζεται.

Στην περίπτωση της προσχολικής εκπαίδευσης:

Στόχοι:

4. Να ομαδοποιήσουν τις εικόνες που βρήκαν στο διαδίκτυο
5. Να συζητήσουν το περιεχόμενο των εικόνων
6. Να ζωγραφίσουν τις σκηνές που παρατήρησαν

Αφού τα νήπια έχουν βρει στο διαδίκτυο το υλικό με τη βοήθεια της νηπιαγωγού συζητούν όλοι μαζί τι βλέπουν στις εικόνες. Επικεντρώνονται περισσότερο στα συναισθήματα που μπορεί να έχουν τα πρόσωπα. Μετά τη συζήτηση ζωγραφίζει το κάθε παιδί κάτι που το έκανε εντύπωση από όσα είδαν και συζήτησαν και συνθέτουν με τη βοήθεια της νηπιαγωγού ένα βιβλίο.

Υλικά δραστηριοτήτων:

- Φωτογραφικό υλικό
- χάρτης
- Α4

5. Η Διαχρονικότητα στο λόγο του Αριστοτέλη

Ο Αριστοτέλης, όπως είδαμε ασχολήθηκε με πολλούς τομείς της ανθρώπινης γνώσης (τις «τέχνες», όπως τις ονομάζει) την ηθική και πολιτική φιλοσοφία και τη λογική, τις φυσικές επιστήμες (κοσμολογία, ζωολογία, βιολογία, φυσιολογία), την πολιτική επιστήμη, τη ρητορική, την ψυχολογία. Ορισμένους μάλιστα από αυτούς τους εισήγαγε πρώτος· συνιστά επομένως μια μεγάλη, διαχρονική προσωπικότητα που αφορά όχι μόνο τον ελληνοισμό αλλά και την υφήλιο.³⁴ Οι πνευματικοί άνθρωποι κάθε εποχής αναφέρθηκαν και θεμελίωσαν την πνευματικότητά τους στον Αριστοτέλη, το ευρύτερο και συνθετικότερο πνεύμα των αιώνων, τη φιλοσοφική προσωπικότητα με τη διαχρονικότερη παρουσία στον παγκόσμιο πολιτισμό. Έτσι επηρέασε την ανθρωπότητα σε όλες τις εποχές και σε όλους αιώνες, από τότε που τα έργα του εκδόθηκαν σε ευρύτερη κλίμακα κατά τον 1ο π.Χ. αιώνα, μέχρι και σήμερα.

Θα μπορούσε, μάλιστα, κάποιος με ασφάλεια να ισχυριστεί ότι μέσω κυρίως του Αριστοτέλη η Μακεδονία δημιούργησε τον δικό της Χρυσό Αιώνα του πνεύματος καθώς αυτός προσπάθησε και με αποτελεσματικά πέτυχε να δώσει απαντήσεις στους προβληματισμούς του ανθρώπου της εποχής του, που αποτελούν προβληματισμούς και του σύγχρονου ανθρώπου. Μέσω αυτού το πνεύμα της Μακεδονίας συνεχίζεται άρρηκτα μέχρι τις μέρες μας. Δεν είναι υπερβολή να θεωρήσουμε ζωντανή την παρουσία του ακόμα και στην τεχνολογία της εποχής μας που το πνεύμα, οι έρευνες και η φιλοσοφία του την διατρέχουν³⁵

Σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Δεσποτόπουλο, «ο Αριστοτέλης επηρέασε τη σκέψη της ανθρωπότητας όσο κανείς άλλος φιλόσοφος, εκτός από τον Πλάτωνα». Εκφράστηκαν για αυτόν με θαυμασμό άνθρωποι που ασχολήθηκαν με διαφορετικούς τομείς της γνώσης και του πνεύματος όσο και άνθρωποι διαφορετικών πολιτικών αντιλήψεων, όπως ο Γάλλος φιλόσοφος και νομπελίστας Ανρί Μπρεγκσόν και ο Γερμανός φιλόσοφος και διανοητής Καρλ Μαρξ, οι οποίοι ήταν άριστοι γνώστες της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και φιλοσοφίας. Ο Μπρεγκσόν χαρακτηρίζει τη μεταφυσική του Αριστοτέλη ως κατεξοχήν σύμφωνη με την φύση του ανθρώπινου πνεύματος ενώ ο Μαρξ εκφράστηκε με θαυμασμό για τη μεγαλοφυΐα του Αριστοτέλη.

Όσο αφορά τις διαφορετικές πλευρές της πνευματικότητάς του ο Αθηναίος φιλόσοφος επηρέασε και συνετέλεσε στην εξέλιξη διαφόρων επιστημών, όπως φαίνεται παρακάτω:

Ι. Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με τη φυσική, εξελίσσοντας τις θεωρίες των αρχαίων Ελλήνων Φυσικών Φιλοσόφων και επηρέασε έτσι όλες τις επόμενες γενεές είκοσι αιώνων μέχρι την εποχή του Νεύτωνα. Τη θεωρία του αποδέχτηκαν μεγάλοι επιστήμονες όπως ο Ντα Βίντσι (που εκτός από διαπρεπής ζωγράφος όπως τον γνωρίζουμε σήμερα υπήρξε πανεπιστήμονας με ενασχόληση και με τη φυσική και τη φιλοσοφία), ο Ντεκάρτ, ο Γαλιλαίος. Επίσης θεωρούσε πιθανή τη θεωρία για το σφαιρικό σχήμα της γης και έτσι το σχετικό χωρίο του έργου του «Περί ουρανού» ενθάρρυνε το Χριστόφορο Κολόμβο να πλεύσει δυτικά προκειμένου να βρει τις Ινδίες.

Συγκεκριμένα ο Έλληνας φιλόσοφος θεωρούσε ότι ο κόσμος μας είναι φτιαγμένος από τα τέσσερα στοιχεία: γη, νερό, αέρας και φωτιά. Αυτά έχουν την φυσική τάση να κινούνται τα μόν δύο πρώτα προς το κέντρο του κόσμου, δηλαδή τη Γη μας, τα δε άλλα δύο να απομακρύνονται από αυτήν. Υπάρχουν δε και άλλες κινήσεις που προκαλούνται από κάποια αιτία, π.χ. όταν πετάμε μίθρα πέτρα κ.ά. Επίσης σύμφωνα με τον ίδιο τα ουράνια σώματα κινούνται ακατάπαυστα σε κυκλικές τροχιές γύρω από τη Γη. Παρατηρούμε επομένως, αν και θεωρούσε τη Γη το κέντρο του σύμπαντος, ότι η μέθοδός του της παρατήρησης και της προσπάθειας να εντοπίζει την αιτία και το αποτέλεσμα κατά τρόπο λογικό επηρέασε τις φυσικές επιστήμες μέχρι τις μέρες μας (παρατήρηση –

34 Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004)

35 Βασίλειος Πάππας πρόλογος στα πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004)

πείραμα).³⁶

II. Όλοι αναγνωρίζουν την αποφασιστική του συμβολή στη δημιουργία της Λογικής. Αυτός πρώτος θεώρησε ανάγκη την κριτική αναδιερεύνηση των σχετικών με τον λογικό στοχασμό ανακαλύψεων των Ελλήνων φυσικών φιλοσόφων. Αυτές τις αποσαφήνισε, τις προσαύξησε με δικές του ανακαλύψεις και ιδέες και τις συστηματοποίησε. Αυτό το σύστημα κληροδότησε στις επόμενες γενιές την επιστήμη της Λογικής

III. Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή του στην ανάπτυξη της βιολογίας για την οποία τον θαύμαζε ο Δαρβίνος, καθώς ο Αριστοτέλης στα έργα του αναφέρει πεντακόσια είδη ζώων και φαίνεται να έχει γνώσεις ανατομίας εμβρυολογίας και φυσιολογίας, πράγμα για το οποίο τον θαύμαζε και ο Δαρβίνος. Όπως λει η καθηγήτρια βιολογίας του ΑΠΘ, Ελένη Βουλτσιάδου, ο τελευταίος είπε πως όταν διάβασε το έργο «Περί ζώων μορίων» έγραψε στον επιμελητή της αγγλικής έκδοσής του πως «Ο Λινναίος και ο Κυβιέ (μεγάλοι ζωολόγοι του 18^{ου} και 19^{ου} αι.) ήταν οι θεοί μου ,όμως μπροστά στην Αριστοτέλη είναι απλά μαθητούδια (sic)»³⁷

IV. Στο χώρο της ψυχολογίας, όπου κύριες έννοιες που εισήγαγε είναι τα πάθη, οι δυνάμεις, οι έξεις, η αίσθησις, η όρεξις ο νους, η επιθυμία, η βούλησις κ.ά. φαίνεται να είναι πρόδρομος θεωρητικών όπως ο Καντ και ο Φίχτε σε τομείς όπως η μορφολογική και συνειρμική ψυχολογία.

V. Η πολιτειολογία του αρχαίου Έλληνα φιλοσόφου διαδόθηκε κατά τον ύστερο Μεσαίωνα στη Δυτική Ευρώπη και επηρέασε τις νεότερες θεωρίες με τις έννοιες και τις διακρίσεις εννοιών που αυτός πρώτος εισήγαγε. Έτσι οι έννοιες κράτος, πολίτευμα, πολίτης, διάκριση των εξουσιών καθώς και οι τυπικές μορφές του πολιτεύματος προέρχονται ξεκάθαρα από τον Αριστοτέλη.

VI. Το έργο του Αριστοτέλη «Μετά τα φυσικά » ασχολήθηκε με το οντολογικό πρόβλημα του ανθρώπου. Μέσα από διάφορες παραλλαγές της μετάφρασής του επηρέασε την αραβική φιλοσοφία και τη φιλοσοφία του ύστερου μεσαίων της Δυτικής Ευρώπης. Μέχρι σήμερα αποτελεί τη βάση για τη φιλοσοφική διδασκαλία της Καθολικής εκκλησίας καθώς ο Αριστοτέλης επινόησε δυαδικά ζεύγη εννοιών που σήμερα χρησιμοποιούμε κατά βάση στη γλώσσα του πολιτισμού: «είδος» - «ύλη», «δύναμις» - «ενέργεια».

VII. Αλλά και στην σύγχρονη κοινωνική οργάνωση, το δίκαιο, την οικονομία και την πολιτική του 21^{ου} αιώνα η επίδραση του Αριστοτέλη είναι φανερή. Σύμφωνα με τον Ν. Ιντζεσίλογλου, Καθηγητή Κοινωνιολογίας του Δικαίου στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, η ρυθμιστική αρχή της μεσότητας στην Αριστοτελική σκέψη περιλαμβάνει «όλες τις άλλες ρυθμιστικές αρχές οργάνωσης του προσωπικού και του συλλογικού βίου των ανθρώπων»³⁸. Επίσης, σύμφωνα με τον ίδιο, η θεωρία του φιλοσόφου περί δικαιοσύνης που χαρακτηρίζεται από πληρότητα και ρεαλισμό και εκφράζει μια ισορροπία στις σχέσεις του όλου (κοινωνία) με το μέρος (άτομα – μέλη κοινωνικού συνόλου) επηρέασε τη νομική επιστήμη σε όλες τις εποχές.

Και ως δάσκαλος ο Αριστοτέλης είναι σύγχρονος, αφού δημιούργησε στενούς και παντοτινούς δεσμούς με τους μαθητές του όπως ο Αλέξανδρος, που πάντα έλεγε ότι στο δάσκαλό του οφείλει το «ευ ζην». Είναι, επομένως, ο αληθινός παιδαγωγός που προσφέρει, διδάσκει καθοδηγεί, διαπλάθει το χαρακτήρα των μαθητών του, που εμπνέει. Εξάλλου ο ίδιος υποστήριξε σθεναρά το δημόσιο και κοινό χαρακτηριστικό της παιδείας στα «Ηθικά Νικομάχεια».

Από την άλλη, διαφορετικοί λαοί σε διάφορες εποχές, καθένας για τους δικούς του λόγους ασχολήθηκαν και επηρεάστηκαν από τον Αριστοτέλη.³⁹

I. Αραβες: Ήρθαν σε επαφή μαζί του μέσω των κατακτήσεών τους στην Ισπανία. Κατέφυγαν

36 <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B134/513/3336,13458/>

37 http://anaskafi.blogspot.com/2016/11/blog-post_8.html

38 Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004)

Η αριστοτελική σκέψη και τα ανοικτά συστήματα: Εφαρμογές στην κοινωνική οργάνωση, στο δίκαιο, στην οικονομία και στην πολιτική του 21^{ου} αιώνα. Νικόλαος Ιντζεσίλογλου

39 <http://impschool.gr/erga-emeres16-17/images/etos16-17/lykeio/g%20lykeioy/aristotelhs/1.pdf>

στη Λογική του προκειμένου να συστηματοποιήσουν τη διδασκαλία της μουσουλμανικής θεολογίας. Αλλά επηρεάστηκαν και από άλλες περιοχές του Αριστοτελικού πνεύματος καθώς, όπως είναι γνωστό, ασχολήθηκαν με επιστήμες όπως η αστρονομία, φυσική, ιατρική, που αναπτύχθηκαν και από τον Αριστοτέλη. Και τον ξανασύστησαν στη Μεσαιωνική Ευρώπη. Ήδη τον 9^ο αιώνα στη Βαγδάτη λειτουργούσε ο «οίκος της Σοφίας» όπου μεταφράζονταν και μελετούνταν Αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς και κυρίως Έργα του Αριστοτέλη.⁴⁰ Εξάλλου πολλοί σημαντικοί Άραβες φιλόσοφοι σχολίασαν έργα του⁴¹

II. Μεσαιωνική Ευρώπη: Γνώρισαν ξανά το Αριστοτελικό έργο μέσω της αραβικής επιστήμης και θεολογίας. Μετέφρασαν τα έργα του στα Λατινικά, πράγμα που συνετέλεσε στο μετασχηματισμό που οδήγησε από τον ύστερο Μεσαίωνα στην Αναγέννηση. Οι μεταφυσικές έννοιες της αριστοτελικής φιλοσοφίας βοήθησαν να αναπτυχθεί σε όλες της τις πλευρές η διδασκαλία της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Βασικός εκφραστής της σύνθεσης του αριστοτελικού πνεύματος με τα δόγματα της χριστιανικής θρησκείας είναι ο Θωμάς Ακινάτης.

III. Αναγέννηση: Η μαζική μετανάστευση των βυζαντινών λογίων στη Δύση και κυρίως την Ιταλία πριν και μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους τούρκους φέρνει σε επαφή τη Δυτική Ευρώπη με τον πνευματικό πολιτισμό της αρχαιότητας και του Βυζαντίου. Μέσα από αυτό το δίαυλο ο Αριστοτέλης είναι από τα πνεύματα που θα θρέψουν την Αναγέννηση της Ευρώπης (π.χ. και η «Σχολή των Αθηνών», με την οποία ο Ραφαήλ ολοκλήρωσε τη διακόσμηση του δωματίου «Stanza della Segnatura», που ήταν ο χώρος μελέτης της βιβλιοθήκης του Πάπα Ιουλιού Β΄.) Εξάλλου η μετάφραση της «Ποιητικής» του Αριστοτέλη διαμέσου των αραβικών μεταφράσεων στα λατινικά δίνει ώθηση στη μελέτη του Αριστοτελικού λόγου και μια προσπάθεια επανασύνδεσής του με τις ιδέες του Ουμανισμού αλλά και του Χριστιανισμού, όπως προείπαμε.⁴²

IV. Μεταβυζαντινές Μονές και Εκκλησίες: Σύμφωνα με τους Πατέρες της Εκκλησίας οι αρχαίοι Έλληνες σοφοί είχαν επιτελέσει ιερό έργο καθώς ήταν δημιουργοί της γνώσης και θεμελιωτές της επιστήμης. Έτσι μέσω της ζωγραφικής απεικόνισής τους σε εκκλησίες προβαλλόταν η επικράτηση του Χριστιανισμού έναντι της φιλοσοφίας που προετοιμάστηκε από τους Έλληνες φιλοσόφους. Μέσα σε αυτό το κλίμα έχουμε και απεικονίσεις του Αριστοτέλη σε εκκλησίες. (π.χ. Ο Αριστοτέλης σε τοιχογραφία στο καθολικό της Μονής Φιλανθρωπινών στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων (1560)).

Σύγχρονη εποχή

Ο Αριστοτέλης είναι ένας «σύγχρονος συγγραφέας»: καθιέρωσε την επιστημονική πραγματεία ως μέσο μετάδοσης της φιλοσοφίας, στα έργα του υπερσχύει το προς συζήτηση θέμα κι όχι ο συγγραφέας, παραθέτει, αναλύει, κρίνει γνώμες προηγούμενων φιλοσόφων και κατόπιν προχωράει στη διατύπωση προσωπικών απόψεων. Οι τελευταίες διατυπώνονται ως εξαγωγή συμπερασμάτων μετά από αυστηρά επιστημονική αποδεικτική διαδικασία.

Σύμφωνα με τη διατύπωση του Barnes (Αριστοτέλης, σ. 1), «κανένας πριν από αυτόν δεν είχε συνεισφέρει τόσο πολύ στη γνώση και κανένας ύστερα από αυτόν δεν μπορεί να φιλοδοξεί να συναγωνιστεί τα επιτεύγματά του».

Ακόμα σήμερα η επίδραση του Αριστοτέλη γίνεται ολοφάνερη παρατηρώντας και μόνο το πλήθος των διατριβών, επιστημονικών πραγματειών και εργασιών που αναφέρονται και σήμερα στο φιλόσοφο και το έργο του.⁴³

«Είμαστε όλοι μαθητές του Αριστοτέλη. Και η ρίζα της επιστήμης στον Αριστοτέλη έχει την

40 <http://www.mixanitouxronou.gr/pos-to-islam-esose-ton-archeo-elliniko-ke-romaiko-politismo-ke-vgike-brosta-apo-ti-meseoniki-evropi-otan-i-islamiki-epistimi-thavmaze-ton-aristoteli-ke-meletouse-ton-efklidi/>

41 http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C119/464/3085_12344/

42 https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/1982/3/ch7_Istoria_kai_Theoria_twn_Logotexnikwn_Genwn_kai_Eidwn_PDF.pdf

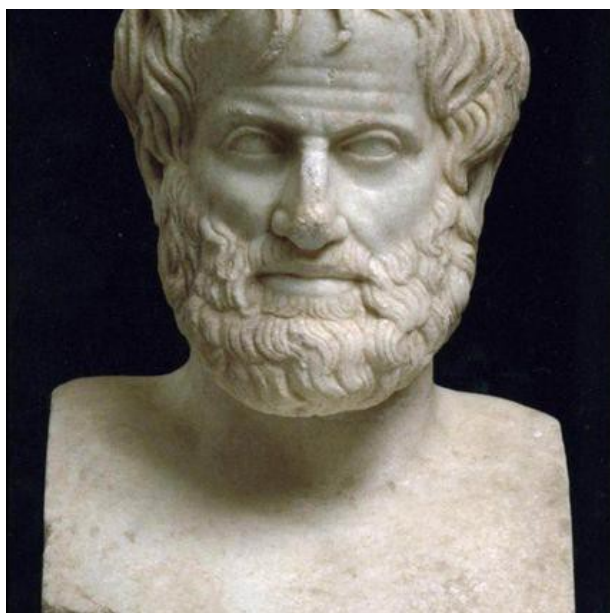
43 <http://www.kathimerini.gr/807586/interactive/epikairothta/hgetes/aristotelhs>

αρχή της»⁴⁴

- Η επίδραση που άσκησε ο Αριστοτέλης διαχρονικά σε διάφορους λαούς υποδηλώνεται και μέσα από τις απεικονίσεις του:

Εικόνα 2: Ο Αριστοτέλης σε αραβικό χειρόγραφο Εικόνα 3: «Η σχολή των Αθηνών» Ραφαήλ. 1510

Εικόνα 4: Η κλασική προτομή της ελληνιστικής εποχής

Εικόνα 5: Ο Αριστοτέλης μπροστά από την προτομή του Ομήρου, έργο του Ρέμπραντ (1653, Μητροπολιτικό Μουσείο Νέας Υόρκης)

44 Νέστορας Μάτσας : Ένας άγνωστος που τον έλεγαν Αριστοτέλη. Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004)

Εικόνα 6: Ο Αριστοτέλης σε τοιχογραφία από το καθολικό της Μονής Φιλανθρωπινών στο Νησί της λίμνης των Ιωαννίνων (1560)

6. Επίλογος

Συνοψίζοντας, δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξουμε ότι τόσο ο συμβουλευτικός λόγος όσο και ο ίδιος ο βίος του Αριστοτέλη είναι πολύτιμοι αρωγοί στο ρόλο του σύγχρονου εκπαιδευτικού ως μέντορα. Τα οφέλη μάλιστα εντοπίζονται σε πολλαπλά επίπεδα, καθώς ο αριστοτελικός λόγος μπορεί να συνδράμει το έργο του ως μέντορα γονέων και μαθητών σε αναλογία με τον ρόλο του ρήτορα ως μέντορα προς τους πολίτες, αλλά ταυτόχρονα συνειδητοποιεί (ο εκπαιδευτικός) ότι όσα μελετά δεν είναι ξύλινος θεωρητικός λόγος αλλά πράξη γεμάτη περιεχόμενο. Και αυτό διότι ο Αριστοτέλης υπήρξε και ο ίδιος δάσκαλος, με αποτέλεσμα τα κείμενά του να αποτελούν προϊόν όχι μόνο θεωρητικής αυθεντίας αλλά και διδακτικής εμπειρίας, καθιστώντας τον Αριστοτέλη μέντορα του σημερινού δασκάλου.

Μέσα από τη μελέτη της ρητορικής του Αριστοτέλη αλλά και με την απόκτηση των απαραίτητων γνώσεων ο εκπαιδευτικός μπορεί να γίνει ένας άριστα καταρτισμένος μέντορας για τους μαθητές του. Ακολουθώντας το παράδειγμα που δίνεται μέσα από το έργο του φιλοσόφου αλλά και το παράδειγμα του ίδιου του Αριστοτέλη έχει τη δυνατότητα να το πετύχει. Ο μέντορας στην εκπαίδευση πρέπει να κατέχει την πλειοψηφία των χαρακτηριστικών του ρήτορα που διαφαίνονται στη ρητορική του Αριστοτέλη. Πρέπει να είναι καταρτισμένος σωστά στο αντικείμενο του, να εμπνέει εμπιστοσύνη στο ακροατήριό του, να κατέχει τις μεθόδους πειθούς, και να μπορεί να κρίνει ποιο είναι το καλύτερο και το χειρότερο δυνατό ώστε να συμβουλεύει και να αποτρέπει αναλόγως.

Τα παιδιά μέσα από τη διαδικασία αυτή πετυχαίνουν την αυτοβελτίωση. Αποκτούν το θάρρος της γνώμης τους και εμπιστοσύνη στις δυνάμεις τους κι έτσι εξελίσσονται σε δυναμικούς επαγγελματίες και άριστους πολίτες. Συμμετέχουν στα κοινά, τηρούν τους νόμους, έχουν κριτική σκέψη και αναλαμβάνουν υπεύθυνους ρόλους.

Ο εκπαιδευτικός που λειτουργεί ως μέντορας λειτουργεί ως κίνητρο για τα παιδιά. Προσπαθεί να πετύχει το καλύτερο δυνατό για τους μαθητές του αλλά και συνολικά για την νέα γενιά η οποία θα κατέχει τα ηνία της κοινωνίας στο μέλλον.

Όλα τα παραπάνω, σε συνάρτηση με τη διαχρονικότητα των διανοημάτων του και την καθολικότητα της αναγνώρισής του, οδηγούν στη διαπίστωση ότι η μελέτη των κειμένων του Αριστοτέλη αποτελεί μία εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για τον εκπαιδευτικό που επιθυμεί να κατανοήσει την έννοια και τον ρόλο του μέντορα και να τον αξιοποιήσει στη διδακτική πράξη.

Βιβλιογραφία

- Η ΡΗΤΟΡΙΚΗ, Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ, Η επικαιροποίηση της ρητορικής και η εξέλιξή του, Σωτηρία Α. Τριαντάρη (Εκδοτικός οίκος Κ. & Μ, Αντ. Σταμούλη, 2016)
- ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, τόμος Α΄ Από την αρχαιότητα στον Μεσαίωνα, Σωτηρία Α. Τριαντάρη (Εκδοτικός οίκος Αντ. Σταμούλη, 2005)
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ άπαντα ρητορική 1, τόμος 28, εισαγωγή, μετάφραση: Δρ. Η. Π. Νικολούδης, σχόλια: Φιλολογική ομάδα Κάκτου (Εκδόσεις: Οδυσσέας Χατζόπουλος, 1995)
- ΡΗΤΟΡΙΚΗ, Αριστοτέλης, βιβλίο πρώτο, Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια: Δ. Λυπουρλής (Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2002)
- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, W. D. Ross – μετάφραση Μαριλίτσα Μήτσου (Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1993)
- Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ, πρακτικά του 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου (Ιερισσός, 19 – 21 Οκτωβρίου 2001) Επιμέλεια Ι. Γ. Καλογεράκος (Ιστορική και Λαογραφική Εταιρία Χαλκιδικής, 2004)
- Αριστοτέλους ρητορική εις Αλέξανδρον και προς Θεμίσιωνα Προτρεπτικός. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια Σωτηρία Α. Τριαντάρη (Εκδόσεις Ζήτρος, 2012)
- ΑΙΜΙΛΙΟΣ ή για την εκπαίδευση, Jean Jacque Rousseau, μετάφραση: Ιάνης Λο Σκόκκο (Εκδόσεις Γερ. Αναγνωστίδη)
- Θεσμός του μέντορα – Παράμετροι του μεντορικού έργου, Χ. Καλογήρου, Α. Σπυροπούλου (2010)
- Η ρητορική του Αριστοτέλη στην ηθική διαπαιδαγώγηση του ανθρώπου, Σωτηρία Τριαντάρη (Ιούνιος 2015)
- ΔΕΠΠΣ για το Νηπιαγωγείο

Διαδικτυακή

- Εισαγωγή στον Αριστοτέλη, Christof Rapp (Εκδόσεις οκτώ, 2012) σ.122-126 (διαθέσιμο στο: http://axia-logou.blogspot.com/2013/10/blog-post_28.html)
- <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B134/513/3336,13458/>
- <http://impschool.gr/erga-emeres16-17/images/etos16-17/lykeio/g%20lykeioy/aristotelhs/1.pdf>
- <http://www.kathimerini.gr/807586/interactive/epikairothta/hgetes/aristotelhs>

Παράρτημα

Εικόνα 7: Μέγας Αλέξανδρος

Εικόνα 8: Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

Εικόνα 9: Παρθενώνας

Εικόνα 10: Το παλάτι της Κνωσού

Εικόνα 11: Αγια Σοφιά, Κωνσταντινούπολη

Εικόνα 12: Λευκός πύργος